

ABSTRAKT

Univerzita Karlova v Praze, Farmaceutická fakulta v Hradci Králové

Katedra Sociální a klinické farmacie

Kandidát PharmDr. Abobakr Abasaeed Elhag

Školitel prof. RNDr. Jiří Vlček, CSc.

Název disertační práce **Analýza používání antibiotik ve Spojených arabských emirátech**

Úvod a cíl:

Zneužívání protinfekčních léčiv pro léčbu virových infekcí a masivní preference širokospektrých antibiotik před úzko-spektrými je dobře dokumentována a publikována. Proto nevhodné užití antibiotik se stává globálním problémem, především v rozvojových zemích. Antibiotická rezistence může vznikat i v důsledku neracionálního užití léčiv, zneužívání antibiotik stejně jako samoléčení antibiotiky.

Ačkoli Spojené Arabské Emiráty (UAE) zakazují výdej antibiotik bez předpisu, studie ukazují snadnou dostupnost těchto léčiv k samoléčení a rozsáhlé zkušenosti se samoléčením v regionu a při tom nejsou zde dostupné informace o vývoje rezistence. Cílem naší studie bylo popsat vztah populace k užívání antibiotik, určit prevalenci samoléčby a identifikovat sociodemografické faktory, které charakterizují populaci či lékárníky pozitivně nakloněných k samoléčbě antibiotiky. V naší studii bylo prvním cílem sledovat jaká antibiotika jsou nejčastěji k samoléčbě využívána, jaký byl jejich zdroj a důvod k použití. Práce měla následující projekty:

1. Analýza používání antibiotik mezi bankovními úředníky Súdánu, Ománu a UAE

Cíle:

Analyzovat současné znalosti, postoje a chování k antibiotikům (ATB) mezi bankovními úředníky a určit zdroje antibiotické spotřeby

Metodika:

Deskriptivní průřezová studie byla provedena v Súdánu, Omanu a nebo UAE na populaci bankovních úředníků. Byl použit 18-ti položkový dotazník. Deskriptivní analýza byla provedena pomocí statistického software SPSS® verze 11.

Výsledky:

450 respondentů bylo požádáno o účast ve výzkumu (z každé země 150). 331 souhlasilo s svou účastí ve studii a proto návratnost byla 64.6% v Súdánu, 74.0% v Ománu a 82.0% v UAE. Průměrný věk respondentů byl 34 let. Většinu souboru tvořili muži (66.6%). V Súdánu užívalo antibiotika 49.3%, v Ománu 26.9%, a v UAE 47.8% respondentů. Především v Súdánu měli rodiče s vyšším vzděláním tendenci častěji užívat antibiotika k samoléčbě svých dětí. Amoxicillin a potenciální amoxicillin byly preferenčními přípravky používaných při samoléčení jak respondenty tak i jejich dětí. Antibiotika byla nejčastěji používána pro léčbu respiračních nemocí. 53.1% respondentů požadovalo v lékárně konkrétní antibiotikum a ne radu jak léčit jejich potíže.

Závěr:

Samoléčba antibiotiky je vysoká mezi bankovními úředníky všech tří zemí – Súdánu, Ománu a UAE. K redukci této praxe je nutné hledat komplexní řešení včetně intenzivní zdravotní politiky, vymezení role samoléčení a zdůrazňování jejich rizik a restriktivní opatření s cílem snížit dostupnost antibiotik bez předpisu.

2- Samoléčba antibiotiky u občanů emirátu Abu Dhabi Spojených arabských emirátů (UAE)

Cíle:

Cílem studie je identifikovat základní socio-ekonomické faktory ovlivňující samoléčbu antibiotiky a identifikovat která antibiotika jsou takto používána a proč.

Jiným cílem je charakterizovat zdroje, kde lze získat antibiotika bez předpisu

Metodologie:

Deskriptivní průřezová studie byla realizována mezi účastníky knižního veletrhu v Abu Dhabi v dubnu 2006.

Data byla získána strukturovaným, validovaným dotazníkem, který respondent vyplnili sami. Pro připomenutí

jména přípravku byl vyroben náhled balení jednotlivých dostupných antibiotik.

Data byla hodnocena pomocí statistického software SPSS (verze 11.0).

Výsledky:

860 z 1000 oslovených návštěvníků souhlasilo s účastí ve studii (návratnost je 86.0%). Muži reprezentovali 65.8% respondentů. Používání antibiotik významně ovlivnil věk ($p < 0.001$) a stupeň dosaženého vzdělání ($p=0.023$). Respondenti (46,3%) a jejich děti (70%) nejčastěji byli exponováni amoxicilinem. 44.3% respondentů používalo antibiotika k samoléčbě. Věk byl významným prediktorem jak respondent antibiotika získal ($p=0.014$). 45.6% všech respondentů jsou ochotni užít antibiotika bez lékařského doporučení a i to je ovlivněno věkem respondentů ($p < 0.001$). Byl nalezen signifikantní vztah mezi respondenty, mající antibiotika doma a jejich pohlavím ($p < 0.001$) a věkem ($p=0.002$). Nejčastěji respondenti užívali samoléčbu antibiotiky při chřipce. Nález podporuje hypotézu, že laická veřejnost věří, že antibiotika mohou léčit a eradikovat všechny infekce bez ohledu na jejich původce.

Závěr:

Studie ukazuje, že samoléčba antibiotiky je relativně častý problém v UAE. Intervence na různých úrovních je nutná k omezení zneužívání antibiotik. Manažerská intervence by měla zahrnout aktualizaci antibiotické politiky ale i průvodce antimikrobiální terapií (nyní je dostupné jen druhé vydání z roku 1998) a založit národní komisi zabývající se terapií antibiotik. Edukační opatření pro lékaře a pacienty/uživatele (např. edukační kampaň týkající se použití a limitace antibiotik) mají velkou významnost. Navíc – národní systém zdravotního pojištění může hrát důležitou roli ve snižování problémů týkající se používání antibiotik
3- Srovnávací studie mezi antibiotiky na předpis a získanými v lékárně přímým prodejem

Cíle:

Hlavním cílem této studie bylo sledovat vliv některých charakteristik lékárníků (věk, pohlaví a délky praxe) na způsob dispensace antibiotik (při výdeji na předpis nebo pro samoléčení) týkající se právních aspektů a racionality včetně bezpečnosti a analyzovat preferenci vydávaných antibiotik z pohledu nákladů a indikací (důvod použití antibiotik při výdeji).

Metodologie:

Průřezová studie provedená v Emirátu Abu Dhabi v období červen až září 2009. Studie proběhla ve 24 náhodně vybraných veřejných lékárnách. Data byla sbírána strukturovaným dotazníkem s uzavřenými otázkami. Pro klasifikaci antibiotik byl použit ATC/DDD systém. Náklady byly vyjádřeny ve finančních jednotkách UAE – Dirham (cca 3.7 US\$). Data byla analyzována pomocí statistického software SSPS verze 17. Vztahy byly vyjádřeny pomocí poměru šancí (OR) a 95% konfidenčního intervalu a byla provedena logistická regresní analýza.

Výsledky:

Participující farmaceuti provedli 1645 transakcí s antibiotiky, 1211 (73.6%) dispensovali na základě lékařského předpisu a 434 (26.4%) bez předpisu. Dle logistické regrese byl silným prediktorem vydání antibiotik bez receptu: věk ([OR] 1.36; $P=.001$), pohlaví (0.621; $P=.001$) a profesní zkušenost (OR 0.686; $P=.001$) farmaceuta a socioekonomický stav (OR 1.836; $P=.001$) a pohlaví (OR, 1.346; $P=.012$) pacienta. Klaritromycin (91,5%), cefuroxim (91,3%) a potenciální amoxicillin (66,4%) byly nejčastěji vydávány na předpis. Ceftriaxone (53,3%), amoxicillin (47,8%) a potenciální amoxicillin byly nejčastěji vydány bez lékařského předpisu. Antibiotika předepsaná byla doporučena nejčastěji pro 5, 7 nebo 10denní léčebnou kúru, zatímco antibiotika vydaná bez předpisu byla vydána na 3 – 7 dní. Koamoxiclav byl nejčastěji vydáván k samoléčení na bolesti v krku. Ceftriaxone byl se stejnou frekvencí vydán bez předpisu a předepisován na pohlavně přenášené choroby.

Závěr:

Vysoká prevalence dispensace antibiotik ve veřejných lékárnách je nezákonná a alarmující. Farmaceuti s dlouhou praxí prodávají antibiotika bez lékařského předpisu mnohem častěji než jejich mladší kolegové. Zdravotní pojišťovna by měla po konzultaci s lékaři vyvinout seznam nízkonákladových antibiotik, aby protinfekční léčba byla dostupná pro nízko-příjmové skupiny. Analýza spotřeby antibiotik je však na začátku zásadní, aby bylo známo, jaké priority ve výběru antibiotik má terén a nemocní.